

УДК 908

DOI <https://doi.org/10.31470/2518-7600-2021-12-14-33>

**SCIENTIFIC PROCESSING OF DOCUMENTS OF
PERSONAL ARCHIVE HISTORIAN, LOCAL HISTORIAN
S.I. SHEVCHENKO**

**НАУКОВЕ ОПРАЦЮВАННЯ ДОКУМЕНТІВ
ОСОБИСТОГО АРХІВУ ІСТОРИКА, КРАЄЗНАВЦЯ
С. І. ШЕВЧЕНКА**

**НАУЧНАЯ ОБРАБОТКА ДОКУМЕНТОВ ЛИЧНОГО
АРХИВА ИСТОРИКА, КРАЕВЕДА С. И. ШЕВЧЕНКО**

Вікторія Барабаш,

*кандидат педагогічних
наук, доцент кафедри історії,
археології, інформаційної та
архівної справ*
*viktoria-
k67@ukr.net*

<http://orcid.org/0000-0002-8560-0851>

*Центральноукраїнський
національний технічний
університет,
пр. Університетський, 8,
м. Кропивницький, Україна,
25006*

Viktoria Barabash,

*Candidate of Pedagogical
Sciences, Associate Professor of
the Department of History,
Archeology, Informational and
Archival Affairs*
*viktoria-
k67@ukr.net*

<http://orcid.org/0000-0002-8560-0851>

*Central Ukrainian National
Technical University, 8, Prospekt
Universytetsky, Kropyvnytskyi,
Ukraine, 25006*

Людмила Глебова,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри історії,
археології, інформаційної та
архівної справи*

gleboval1980@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0001-8865-7442>

Liudmyla Glebova,

*Candidate of Philology Sciences,
Associate Professor of the
Department of History,
Archeology, Informational and
Archival Affairs*

gleboval1980@gmail.com

*Центральноукраїнський
національний технічний
університет,
пр. Університетський, 8,
м. Кропивницький, Україна,
25006*

*<http://orcid.org/0000-0001-8865-7442>
Central Ukrainian National
Technical University, 8, Prospekt
Universytetsky, Kropyvnytskyi,
Ukraine, 25006*

Микола Тупчієнко,
*кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії,
археології, інформаційної та
архівної справи
tupchy_mp@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0002-7076-4861>
Центральноукраїнський
національний технічний
університет,
пр. Університетський, 8,
м. Кропивницький, Україна,
25006*

Mykola Tupchienko,
*Candidate of History Sciences,
Associate Professor Department
of History, Archeology,
Informational and Archival
Affairtupchy_mp@ukr.net
<http://orcid.org/0000-0002-7076-4861>
Central Ukrainian National
Technical University, 8, Prospekt
Universytetsky, Kropyvnytskyi,
Ukraine, 25006*

ABSTRACT

The relevance of the research topic is determined by the general problems of acquisition of museum funds and scientific research of museum objects that come and are stored in museum funds. This is due to a number of factors, such as increasing the role of museums in the upbringing of applicants for higher education; increasing public interest to historical monuments; improving the forms and methods of work in order to accelerate the pace of development and increase the level of museum work, the growing popularity of museums.

Classification and systematization museum objects aims to establish their relationships. The classification consists in division into groups on the basis of kinship and difference of the whole volume of materials required by the museum. Such classification is

carried out according to the classification schemes developed by the museum and covers both the objects available in the museum, and those in the acquisition of which the institution is interested. Thus, the classification reveals certain gaps in museum collections.

The funds of the Kirovohrad Regional Museum of Local Lore contain a number of documents that allow to clarify and specify the biography of the prominent scientist and public figure S.I. Shevchenko, and to deepen the idea of his creative legacy. This study analyzed the main milestones of social and scientific activities of the famous historian; the historiographical analysis of a problem of acquisition of museum funds is carried out; the main classification features of the documents of the archival fund in museums are determined; carried out scientific and fund description, classification and systematization of documents of the personal archive of the famous historian, local historian Serhiy Shevchenko, which the author in 2015 transferred to the funds of the Kirovohrad Regional Museum of Local Lore. The researched documents are grouped into three funds: basic, research and support, exchange. Each fund is classified and grouped by subject, chronology and condition of preservation.

Keywords: *museum of local lore, acquisition of museum funds, personal archive, fundraiser, historical local lore, scientific and technical processing of documents.*

Постановка проблеми. Сьогодні музей – багатофункціональний соціокультурний центр, який виконує одну з найважливіших функцій – зберігаючи національну спадщину і культуру, формує гуманістичні цінності сучасного суспільства.

Успіх у виконанні музеями їх функцій залежить від уміння співробітників працювати з музейними фондами: виявляти джерела знань і емоцій, музейні предмети, що відображають історичні процеси, робити доступними їх для використання в науковій та освітньо-виховній роботі.

На сучасному етапі розвитку історичної науки спостерігається значне підвищення інтересу до проблеми становлення і розвитку історичного краєзнавства, і, зокрема, до особистого внеску в його розвиток окремих дослідників. Причина даного явища полягає, насамперед, в тому, що через вивчення минулого свого краю, емпіричних і теоретичних напрацювань місцевих істориків-краєзнавців відкривається шлях до поглибленого пізнання загальноукраїнського історичного процесу, виявлення закономірностей його розвитку на регіональному та локальному рівнях, розкриття різних проявів зв'язку історичної науки з життям суспільства.

Аналіз останніх публікацій. У кожній сфері своєї багатогранної діяльності музей робить вагомий внесок у розвиток історичного краєзнавства. Так, у процесі комплектування музейних фондів особового походження створюється і постійно поповнюється досить значна за своїм обсягом і складом джерельна база історико-краєзнавчих досліджень.

Комплектування фондів – одна з найскладніших і найменш розроблених проблем сучасної теорії та практики музейної справи. Розмежування понять «комплектування музейних фондів» і «збирання» розглянуто в працях науковців, які визначали комплектування фондів як планомірну та цілеспрямовану діяльність музею з виявлення предметів музейного значення, їх придбання та систематизації у фондах.

Питанням впровадження музейних інновацій присвячено наукові розвідки як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, серед яких: А. Бокотей (Бокотей, 2014), А. Караманов (Караманов, 2012), Т. Смирнова (Смирнова, 2012), Ж.-М. Тобелем (Тобелем 2018) та ін. Автори досліджують особливості функціонування музейних установ у сучасному соціокультурному просторі, пропонують нові форми і методи музейної діяльності. Проблему ефективної музейної комунікації досліджують Р. Маньковська (Маньковська, 2000), О. Климишин (Климишин, 2015) та інші. Особливостям

функціонування музейних установ присвячено також цілу низку ґрунтовних досліджень та навчальних посібників, підручників, наприклад В. Ананьєва, (Ананьєв, 2014), І. Дубова (Дубов, 2004) тощо. Окремі питання діяльності музейних та архівних установ знайшли своє відображення в роботах К. Заваланюк (Заваланюк, 2015), А. Зернової (Зернова, 1978), В. Рагозіна (Рагозін, 2012) та багатьох інших.

Зазначимо принагідно, що різноплановість та сучасні тенденції в музейній справі дозволяють науковцям удосконалювати теоретичні і практичні аспекти комплектування і збереження персональних фондів.

Мета дослідження – здійснити наукове опрацювання, класифікацію та систематизацію матеріалів документів особистого архіву історика, краєзнавця С. І. Шевченка, які надійшли до фондів Кіровоградського обласного краєзнавчого музею у 2015 р.

Виклад основного матеріалу. Комплектування фондів, що включає в себе збирання, атрибуцію, систематизацію та науковий опис музейних предметів, відноситься до числа найважливіших напрямів діяльності музею як соціального інституту, безпосередньою функцією якого є документування явищ та подій життя природи й суспільства, що реалізується через виявлення, зберігання, вивчення і представлення пам'яток природи та історії. Цим визначається значення і місце проблеми наукового комплектування музейного фонду як об'єкта дослідницької роботи.

Вагомою складовою даного дослідження є співвідношення та взаємопроникнення функціонування у системі документних комунікацій двох споріднених фондів – архівного та музейного. Це не випадково, оскільки саме музейні та архівні установи зберігають історичні джерела, а відтак і культурну спадщину краю, країни, людства. Далеко не останнє місце у фондах архівних та музейних установ займають і документи з особистих архівів відомих особистостей, до яких належить і знаний на Кіровоградщині

історик, краєзнавець Сергій Іванович Шевченко. У 2015 році Сергій Іванович передав до фондів Кіровоградського обласного краєзнавчого музею 212 документів свого персонального архіву. Доцільно розкрити значущість діяльності науковця, звернувшись до біографії видатного краєзнавця.

Шевченко Сергій Іванович 1958 року народження, родом з Добровеличківського району, що на Кіровоградщині (село Водяне), виростав у сім'ї агронома і зоотехніка колгоспу. Зі шкільних років цікавився історією і краєзнавством. Навчався у Київському держуніверситеті ім. Т. Г. Шевченка, отримав кваліфікацію історика-архівіста та викладача історії і суспільствознавства. З 1983 року С. Шевченко керував Державним архівом Кіровоградської області. З 1986 року поєднував службу в архіві з викладацькою діяльністю в Кіровоградському педагогічному інституті імені В. Винниченка, куди перейшов на постійну роботу в 1991 році. За вісім років на посаді директора архіву опублікував ряд наукових статей, присвячених історії краю. За сумісництвом Сергій Шевченко працював провідним кореспондентом регіональних газет: «Кіровоградська правда», «Україна-Центр», «Ведомості». У цей період дослідник захистив кандидатську дисертацію із всесвітньої історії «Україна в міжнародних економічних відносинах (1950–1980-і рр.)» У 1990-х рр. Сергій Іванович очолював первинний осередок при правлінні обласної організації Національної спілки журналістів України. С. Шевченко був членом обласної редколегії книги «Реабілітовані історією»; ради Українського товариства охорони пам'яток історії і культури; лауреатом численних премій: за краще висвітлення у засобах масової інформації 60-річного ювілею області, краєзнавчої ім. В. Ястребова, обласної ради, газети «Народне слово», Долинської районної краєзнавчої премії ім. І. Проценка.

Сергій Шевченко за роки своєї науково-практичної діяльності зібрав значну кількість цінних документів, які згодом передав до Кіровоградського обласного краєзнавчого музею.

Наукова спрямованість кандидата історичних наук Шевченка Сергія Івановича характеризується значною різноплановістю: автор понад 150 наукових публікацій (в т.ч. книг) в Україні, Сербії, Білорусі, Польщі, Росії. С. Шевченко публікував наукові розвідки з проблем краєзнавства, історії, політики, архівознавства, освіти, літературознавства, музеєзнавства, журналістики, спорту, етнографії, економіки на шпальтах газет Кіровоградщини, Львова, Харкова, Києва, Сербії. Значна частина його наукового доробку присвячена історії Кіровоградщини. Етнографічні дослідження Сергія Івановича зосереджені на періоді кінця ХХ – початку ХХІ століття. Історія гімназійної освіти Центральної України її навчальних закладів таких, як земське реальне училище, жіноча гімназія, офіцерське кавалерійське училище були в центрі уваги науковця.

Регіональні аспекти зарубіжних зв'язків України теж цікавили Сергія Шевченка. Друкувались статті про Кіровоградщину в україно-польських зв'язках, публікації з історії Нової Сербії в Україні і національно-культурні осередки етнічних меншин, які проживають на території Кіровограда.

У 2013 році вийшли книги С. Шевченка: «Лицарі українського степу». Збірка статей (1983 – 2008 рр.); «Шульгини – Інгульська сторінка»; «Павлівка. Село в історії Наддніпрянщини».

Звернення до опублікованих ученим праць переконує в широті його наукових інтересів. Це різні аспекти історії, етнографії, архівної справи. Наукові інтереси: міжслов'янські зв'язки ХІХ – ХХ ст., історія Центральної України.

Як відомо, важливим напрямком діяльності музейних установ є фондова робота, яка включає формування, облік і вивчення певних окремих предметів чи їх сукупностей – зібрань, колекцій. Така діяльність націлена насамперед на оптимальну організацію процесів збереження та використання музейних експонатів. У широкому спектрі музейних фондів визначаються фонди державних і громадських діячів, а також

діячів народного господарства. У таких фондах основну цінність представляють матеріали службової та громадської діяльності. У складі фондів діячів науки і культури цінними є творчі матеріали, які поміщаються перед усіма іншими документами. У фондах письменників найбільшу цінність представляють рукописи художніх творів – романів, повістей, нарисів, оповідань.

Схеми класифікації документів у таких типах фондів особового походження, як сімейні та родові, визначаються складом фондоутворювача, характером їх діяльності, видами документів та їх кількістю.

Важливо зазначити, що на основі розроблених музеєм класифікацій здійснюється систематизація, тобто, за допомогою карток або сучасних електронних засобів систематизації та зберігання наукової інформації відбувається групування реально існуючих у музейних зібраннях предметів.

Загальна класифікація передбачає поетапний поділ предметів на групи за всіма істотними ознаками, за однією із них – часткова. Фахівці визначають й інші класифікаційні системи: 1) за часом створення або місцем знаходження предметів – хронологічна; 2) за місцем створення або побутування предметів – географічна; 3) класифікація, яка об'єднує предмети, що стосуються однієї особи – авторська або іменна; 4) класифікація, яка встановлює зв'язок із темою профільної дисципліни – тематична; 5) яка групує зв'язок за призначенням або сюжетом – наочна.

Одночасно з письмовими документами державного архівного фонду враховуються логічно взаємопов'язані з ними друковані видання з автографами і позначками, а також фотографії, карти, плакати, афіші, естампи, лубки, марки, листівки, вирізки з газет і журналів тощо (Зернова, 1978).

Документи архівного фонду в музеях групуються:

– за історичними періодами (дорадянський, радянський та пострадянський періоди);

- за способом і технікою закріплення інформації (письмові, графічні, кіно- фото-, фоно-, електронні документи).
- за архівними фондами, архівними колекціями, архівним зібранням (Дубова, 2004; Заваланюк, 2015).

Разом з тим, слід зазначити, що у процесі класифікації документів особових фондів до них не можуть застосовуватися загальні ознаки групування, які поширювалися б на весь склад матеріалів фонду та єдина система побудови фонду. Документи особових фондів, зазвичай, не належать організації чи установі й відрізняються великою різноманітністю й індивідуальністю. Такі документи, тобто, матеріали особових фондів, на відміну від матеріалів установ, які вже в процесі свого створення регламентуються й організуються діяльністю фондоутворювача і системою діловодства, на першій ступені класифікації об'єднуються за кількома класифікаційними ознаками одночасно (Вітке, 1924).

Що стосується документів із особистого архіву С. І. Шевченка, то, надійшовши до фондів музею, в результаті проведеної експертизи вони поділені на три основні групи: I – основний фонд, II – науково-допоміжний, III – обмінний фонд. За актом прийняття основний фонд склав двадцять три одиниці зберігання (інв. № КОМ -46360-46382), науково-допоміжний фонд – сто шістдесят дві одиниці зберігання (інв. № НД – 7181-7342), обмінний фонд нараховує шістнадцять предметів (інв. № ОФ – 273-294).

Особистий архів С. І. Шевченка сформувався в результаті його професійної діяльності, відповідно документи для формування особового фонду в музеї передані в 2015 році безпосередньо фондоутворювачем.

У персональному фонді містяться різноманітні за складом і змістом документи, що характеризують життя і діяльність фондоутворювача: документи особистого характеру, рукописи, листи, матеріали наукової і громадської діяльності.

У процесі трансформації особистого архіву дослідника в особовий фонд в музею науково-технічна обробка документів

складалася з таких видів робіт: комплектування, експертиза цінності, визначення крайніх дат документів, формування справ, нумерації аркушів, складання заголовків справ на робочих картках, систематизації справ в описі.

В **основному фонді** у процесі його первинної обробки були виділені такі тематичні ознаки:

1) документи особового характеру – три документи: квитки члена профспілок. Хронологічні межі: 1976 – 1992 рр.;

2) матеріали, пов'язані з громадською діяльністю – одинадцять документів: запрошення, програми, мандат, візитка. Хронологічні межі: 1988 – 2013 рр.;

3) епістолярна спадщина – два документи: лист, листівка. Хронологічні межі: 2009 – 2014 рр.;

4) документи пов'язані з науковою діяльністю – шість документів: книги, автореферат.

Хронологічні межі: 1976 – 2005 рр.

Нижче наводимо приклади наукового опису кожної із груп, де вказується назва документа, роки і місце створення, розміри, техніка виготовлення, стан збереження:

1) Документ особового характеру:

Доцільно привести приклад наукової обробки квитка члена профспілки на ім'я С. І. Шевченка:

Квиток члена профспілки на ім'я Шевченка С. І.

Серія «ПО» №5

1992 р., м. Кіровоград

10,9 x 7,6 (см)

Папір, фарби

Друкування, рукопис

Одна одиниця

Прим'ятість, потертість, пошарпаність.

2) Документ громадської діяльності:

Мандат на установчий з'їзд спілки архівістів СРСР на ім'я Шевченка С. І. №173

1990 р.; м. Москва

7 x 10,5 (см)

Кількість – одна одиниця

Папір, фарба

Друкування, рукопис

Прим'ятість, пошарпаність, забруднення.

3) Епістолярна спадщина:

Листівка від О. Микитенка до Шевченка С.І.

2009 р., Україна

14,2 x 10,5 (см)

Кількість – одна одиниця

Папір, фарби

Друкування, рукопис

Прим'ятість.

Книга. Шевченко С.І. «Центральноукраїнський архів»

2013 р., м. Кіровоград

20,5 x 14,5 (см)

Кількість – одна одиниця

Папір, фарби

Друкування

Прим'ятість.

Ці документи були опрацьовані за вимогами установчих документів, щодо діяльності музеїв України – створені каталожні картки.

Складений Акт про приймання на постійне зберігання пронумерований порядковим номером. Акт № 4 основного фонду розміщено на двох аркушах і нараховує двадцять три предмети. Окремо пронумерований для постійного зберігання, підшитий в справи в хронологічному порядку.

Особливим документом, що ведеться в музеї, та використовується в музейній практиці є *Науково уніфікований паспорт*. Документ може мати як рукописну, так і електронну форму, завіряється підписом фахівця, що його складає та візується матеріально відповідальною особою. Обов'язковим для Науково уніфікованого паспорта є наявність фотографії (9 x 13 см) або, як виняток, замальовки.

У науково-допоміжному фонді були виділені такі тематичні ознаки :

1. Документи особового характеру – два документи: свідоцтво, читацький квиток. Хронологічні межі: 2010 – 2012 рр.;

2. Документи громадської діяльності – п'ятдесят шість документів, які поділені на групи:

2.1. Документи, пов'язані з депутатською діяльністю – дев'ять документів: посвідчення, листівки. Хронологічні рамки: 1994 – 1998 рр.

2.2. Документи, пов'язані з політичним життям в незалежній Україні – десять документів: запрошення, мандат, лист-запрошення. Хронологічні межі: 1993 – 2006 рр.

2.3. Документи, пов'язані з професійною діяльністю – сім документів: мандат, запрошення. Хронологічні межі: 1985 – 1999 рр.

2.4. Документи присвячені створенню обласного товариства Україна – Сербія – два документа: лист, постанова. Хронологічні межі: 2000 р.

2.5. Документи культурологічного характеру – дванадцять документів: запрошення, перепустки. Хронологічні межі: 1984 – 2014 рр.

2.7. Документи розпорядчого характеру – сім документів: програми, розпорядження. Хронологічні межі: 1984 – 2014 рр.

2.8. Документи персоніфікації – три документи: бейджики. Хронологічні межі: 2012 – 2013 рр.

I. Епістолярна спадщина – тридцять три документи. Поділена на дві групи:

3.1. Листування пов'язане з науковою діяльністю поділено на сім груп за тематикою і адресатами:

3.1.1. Листування з О. Г. Греком – одинадцять документів. Хронологічні межі: 2007 – 2013 рр.

3.1.2. Листування з нащадками Шульгіних – чотири документи. Хронологічні межі: 2013 р.

3.1.3. Листування з нащадками начальника Елисаветградського КАВ училища С. А. Карпенка – три документи. Хронологічні межі: 2010 – 2014 рр.

3.1.4. Листування з нащадком героя Радянського Союзу І. Шепетова – два документи. Хронологічні рамки: 2013 р.

3.1.5. Листування з Шкирай Л.С. – два документи. Хронологічні рамки: 2013 р.

3.1.6. Листування з Білошапкою В. І. – чотири документи. Хронологічні рамки: 2012 р.

3.1.7. Листування з Перебийніс Н.С. – шість документів. Хронологічні рамки: 2002 р.

3.2. Документи вітальні – три документи: Привітання з Новим Роком та Різдом Христовим, 3 Днем Перемоги. Хронологічні рамки: 2013 – 2014 рр.

Документи пов'язані з науковою діяльністю – сорок два документи: книги, статті, газетні публікації, передруківки з газет ХІХ століття, список наукових праць Шевченка С.І.

Хронологічні межі: 1986 – 2013 рр.

II. Документи першоджерельного значення – сорок документів, поділені на сім груп:

5.1. Олесь Грек – шістнадцять док.: книги, брошури, рукопис, газета «Зори Енисея», вирізки з газет, ксерокопії сторінок книги, фотокартки чорно-білі.

5.2. Родина Карпенків – вісім документів: ксерокопії фотокарток, ксерокопія автобіографії Карпенка С. А., ксерокопія аркушів з послужного списку.

5.3. Шульгін В. – шість документів: Фото кольорове, Фото чорно-біле, ксерокопії.

5.4. Маленченко Ю. І. – три документи: ксерокопії сторінок з альбому, присвяченого космонавту. Хронологічні рамки: 2014 р.

5.5. Шепетов Іван – два документи: ксерокопії із сімейного архіву Ю. Шепетова.

5.6. Хорват М.Н. – чотири документи: Ксерокопія особової справи.

5.7. Книга. Населення Кіровоградської області – один документ. Хронологічні межі: 1989 р.

Документи були опрацьовані за вимогами установчих документів, щодо діяльності музеїв України – укладені каталожні картки.

Акт приймання № 5 розміщений на трьох аркушах і нараховує сто сімдесят три предмети, де вказано назву предметів, кількість і стан збереження. Документ має такі реквізити: назва, номер, штамп, дата, підпис головного зберігача і заступника директора.

Обмін предметами Музейного фонду України – одна з форм комплектування музейного зібрання, що здійснюється музеями шляхом обміну матеріалів дублетного фонду і непрофільних матеріалів на предмети, що відповідають профілю музейного зібрання.

В **обмінному фонді** за актом № 6 виявлено шістнадцять предметів, які поділено на дві групи: епістолярна спадщина – дев'ять документів: листівки вітальні, марка поштова; друга група – документи особового характеру: квиток трамвайний, картка споживача.

Висновки. Таким чином, надважливим вектором діяльності музейних установ України варто визначити питання комплектування матеріалів з історії певного регіону. У світлі вищевказаного актуальними залишаються питання удосконалення та розробки практичних рекомендацій наукової обробки персональних фондів, зокрема й щодо їх зберігання та комплектування. Опрацювання масиву документів особового архіву С. І. Шевченка у фондах Кіровоградського обласного музею дає змогу не лише глибше дослідити біографію визначного вченого-краєзнавця, історика та громадського діяча, а й забезпечує повноцінне включення даних документів у систему документних комунікацій регіону, сприяє популяризації історії рідного краю.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Ананьев В. Г. История зарубежной музеологии : учеб-метод. пособ. СПб., 2014. 136 с.
2. Бокотей А. А. Інноваційні впровадження в природничих музеях Швейцарії та Австрії. *Наукові записки Державного природознавчого музею*. Львів. 2014. Вип. 30. С. 41–50.
3. Витке Н. В. Организация управления и индустриальное развитие. Москва, 1924.
4. Дубов И.В. Музееведение: исторические и краеведческие музеи: краткий курс лекций. СПб.: Изд-во гос. ун-та, 2004. 411с.
5. Заваланюк К.В. Джерела з генеалогії Юхима Сіцінського (1859–1937рр.) у фондах Державного архіву Вінницької області. URL: http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_1_2015/12.pdf
6. Зернова А. Б ., Воробьев В. П. Основные факторы, влияющие на сохранность музейных предметов. *Актуальные проблемы фондовой работы музеев*: Сб. науч. тр. НИИ культуры. Москва, 1978. Вып. 93. 70–85 с.
7. Караманов А. В. Организация интерактивной музейной среды: от методов к моделям. *Вопросы музеологии*. 2012. № 2 (6) С. 171–178.
8. Климишин О. С. Освітні аспекти природничо-музейної комунікації. *Наукові записки Державного природознавчого музею*. Львів. 2015. Вип. 31. С. 15–22.
9. Маньковська Р. В. Музеї України в інформаційному просторі: досвід та перспективи. *Історія України. Маловідомі імена, події, факти*. Київ, 2000. Вип. 11. С. 214–221.
10. Основы музееведения: учеб.пособие /отв. ред. Э. А. Шулепова. Изд. 2-е.,испр. Москва: ЛИБРОКОМ, 2010. 432с.
11. Рагозіна В. В. Художньо-освітня діяльність музеїв мистецького профілю з дітьми дошкільного віку та школярами. *Горизонти образования*. 2012. № 3 (36). С. 50–55.

12. Смирнова Т. А. Цифровые технологии в экспозиционном пространстве музея: современные тенденции и перспективы. *Вестник ЯрГУ. Серия Гуманитарные науки*. 2012. № 4/1 (22/1). С. 14–18.

13. Тобелем Ж-М. Нова епоха музеїв. Культурні установи перед викликом менеджменту / пер. з французької З. Борисюк, П. Тарашука, С. Тевольде. Київ, 2018. 320 с.

REFERENCES

1. Anan'yev, V. G. (2014). *Istoriya zarubezhnoy muzeologii [History of foreign museology]* : ucheb-metod. posob. SPb. [in Russian].

2. Bokotey, A. A. (2014). Innovatsiyni vprovadzhennya v pryrodnychkh muzeyakh Shveysariyi ta Avstriyi [Innovative implementations in natural museums in Switzerland and Austria]. *Naukovi zapysky Derzhavnoho pryrodnavchoho muzeyu*. L'viv, 30, 41–50 [in Ukrainian].

3. Vitke, N. V. (1924). *Organizatsiya upravleniya i industrial'noe razvitie [Management organization and industrial development]*. Moscow [in Russian].

4. Dubov, I.V. (2004). *Muzevedenie: istoricheskie i kraevedcheskie muzei [Museology: historical and local lore museums]*: kratkiy kurs lektsiy. SPb.: Izd-vo gos. un-ta [in Russian].

5. Zavalanyuk, K.V. (2015). *Dzherela z henealohiyi Yukhyma Sitsins'koho (1859–1937rr.) u fondakh Derzhavnoho arkhivu Vinnyts'koyi oblasti [Sources on the genealogy of Eugene Sitsinsky (1859-1937) in the funds of the State Archives of Vinnytsia region]*. Retrieved from [ftp:// www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_1_2015/12.pdf](ftp://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU_1_2015/12.pdf) [in Ukrainian].

6. Zernova, A. B., Vorob'yev V. P. (1978). Osnovnye faktory, vliyayushchie na sokhrannost' muzeynykh predmetov [The main factors influencing the preservation of museum objects]. *Aktual'nye problemy fondovoy raboty muzeev: Sb. nauch. tr. NII kul'tury*. Moscow, 93, 70–85 [in Russian].

7. Karamanov, A. V. (2012). Organizatsiya interaktivnoy muzeynoy sredy: ot metodov k modelyam [Organization of an interactive museum environment: from methods to models]. *Voprosy muzeologii*, 2 (6), 171–178 [in Russian].

8. Klymyshyn, O. S. (2015). Osvitni aspekty pryrodnycho-muzeynoi komunikatsiyi [Educational aspects of natural-museum communication]. *Naukovi zapysky Derzhavnoho pryrodoznavchoho muzeiu*. L'viv, 31, 5–22 [in Ukrainian].

9. Man'kovs'ka, R.V. (2000). Muzeiy Ukrayiny v informatsynomu prostori: dosvid ta perspektyvy [Museums of Ukraine in the information space: experience and prospects]. *Istoriya Ukrayiny. Malovidomi imena, podiyi, fakty*. Kyiv, 11, 214–221 [in Ukrainian].

10. Shulepova, E.A. (Eds.). (2010). *Osnovy muzevedeniya [Fundamentals of museum studies]: ucheb.posobie*. Izd. 2-e., ispr. Moscow : LIBROKOM [in Russian].

11. Rahozina, V. V. (2012). Khudozhn'o-osvitnya diyal'nist' muzeyiv mystets'koho profilyu z dit'my doshkil'noho viku ta shkolyaramy [Art and educational activities of art museums with preschool children and schoolchildren]. *Horyzonty obrazovannya*, 3 (36), 50–55 [in Ukrainian].

12. Smirnova, T. A. (2012). Tsifrovye tekhnologii v ekspozitsionnom prostranstve muzeya: sovremennye tendentsii i perspektivy [Digital technologies in the exposition space of the museum: modern tendencies and perspectives]. *Vestnik YarGU. Seriya Gumanitarnye nauki*, 4/1 (22/1), 14–18 [in Russian].

13. Tobelem, Zh-M. (2018). *Nova epokha muzeyiv. Kul'turni ustanovy pered vyklykom menedzhmentu [A new era of museums. Cultural institutions before the challenge of management]* / per. z frantsuz'koyi Z. Borysyuk, P. Tarashchuka, S. Tevol'de. Kyiv [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Актуальність теми дослідження визначається загальними проблемами комплектування фондів музеїв та

наукового дослідження музейних предметів, які надходять та зберігаються в музейних фондах. Це обумовлено низкою таких факторів, як підвищення ролі музеїв у вихованні здобувачів вищої освіти; підвищення суспільного інтересу до пам'яток історії; удосконалення форм і методів роботи задля прискорення темпів розвитку і підвищення рівня музейної справи, зростання популярності музеїв.

Класифікація і систематизація музейних предметів має на меті встановити їх взаємозв'язки. Класифікація полягає у розподілі на групи за ознаками спорідненості й відмінності всього обсягу потрібних музею матеріалів. Така класифікація здійснюється за розробленими самим музеєм класифікаційними схемами й охоплює і наявні в музеї предмети, і ті, у придбанні яких зацікавлена установа. Таким чином класифікація виявляє певні прогалини в музейних зібраннях.

У фондах Кіровоградського обласного краєзнавчого музею зберігається низка документів, які дають змогу уточнити та конкретизувати біографію визначного вченого краєзнавця та громадського діяча С. І. Шевченка, а також поглибити уявлення про його творчу спадщину. У даному дослідженні проаналізовано основні віхи громадської та наукової діяльності відомого історика; проведено історіографічний аналіз проблеми комплектування музейних фондів; визначено основні класифікаційні ознаки документів архівного фонду в музеях; здійснено науково-фондове описування, класифікацію та систематизацію документів персонального архіву відомого історика, краєзнавця Сергія Шевченка, які автор у 2015 році передав до фондів Кіровоградського обласного краєзнавчого музею. Досліджені документи погруповано на три фонди: основний, науково-допоміжний, обмінний. До кожного фонду застосована класифікація і групування за тематикою, хронологією і станом збереження.

Ключові слова: краєзнавчий музей, комплектування музейних фондів, персональний архів, фондоутворювач,

історичне краєзнавство, науково-технічна обробка документів.

АННОТАЦІЯ

Актуальность темы исследования определяется общими проблемами комплектования фондов музеев и научного исследования музейных предметов, поступающих и хранящихся в музейных фондах. Это обусловлено рядом таких факторов, как повышение роли музеев в воспитании соискателей высшего образования; повышение общественного интереса к памятникам истории; совершенствование форм и методов работы для ускорения темпов развития и повышения уровня музейного дела, рост популярности музеев. Классификация и систематизация музейных предметов имеет целью установить их взаимосвязи. Классификация заключается в делении на группы по признакам родства и различия всего объема необходимых музею материалов. Такая классификация осуществляется по разработанным самим музеем классификационным схемам и охватывает и имеющиеся в музее предметы, и те, в приобретении которых заинтересована организация. Таким образом классификация выявляет определенные пробелы в музейных собраниях. В фондах Кировоградского областного краеведческого музея хранится ряд документов, которые позволяют уточнить и конкретизировать биографию выдающегося ученого краеведа и общественного деятеля С. И. Шевченко, а также углубить представление о его творческом наследии. В данном исследовании проанализированы основные вехи общественной и научной деятельности известного историка; проведено историографический анализ проблемы комплектования музейных фондов; определены основные классификационные признаки документов архивного фонда в музеях; осуществлено научное описание, классификация и систематизация документов персонального архива известного историка, краеведа Сергея Шевченко, которые автор в 2015 году передал

в фонды Кировоградского областного краеведческого музея. Исследованы документы сгруппированы в три фонда: основной, научно-вспомогательный, обменный. В каждом фонде применена классификация и группировка по тематике, хронологии и состоянию сохранности.

Ключевые слова: *краеведческий музей, комплектования музейных фондов, персональный архив, фондосоздатель, историческое краеведение, научная обработка документов.*